

na ta način povišani, kmetovalcu če dalje bolj branijo kupovati obrtnijsko blagó; to je pa vzrok, da obrtnija začne pešati tako, da onemore; onemogla domača obrtnija kapitalov, od katerih so se nekdanj plačevali davki, ne vabi iz tujih dežel in tako vsihajo studenci, iz katerih bi imelo čedalje več davščinteči za čedalje več državne potrebe. To je pot, ki državo naglo pelje v prepad, v katerem ni več moč spoznati, ali je on, ki je poprój onemogel, druge va-nj potegnil za seboj, ali pa zadnji s svojim padcem prejšnje pred seboj pahnil va-nj.

Podoba, ki se nam v teh premislekih razvija pred očmi, nam v podablja pogrezajočo se državo. Koga ne straši ta podoba, ki bi utegnila imeti nasledke, katerih še ne slutimo ne!

Opešalo kmetijstvo in onemoglo obrtnijstvo pa nimate samo tega nasledka, da si ljudstvo zmanjšuje svoje potrebščine; ampak one tudi moč národom slabé; ker pa avstrijski narodi ne živé na kakošnim otoku, ampak sredi med močnejšimi narodi, zato pride čas, ko jim bode tuja moč razsodila osodo. S čem se neki hoče država braniti, ktera nima še toliko obrtnije, da bi si sama pripravila orožje in druge vojskine potrebščine! Kako se more braniti država, če državljanji nimajo prihranjenega denarja ali premoženja, da bi si nakupili orožja in plačevali vojsko!

Prepozno smo spoznali, da ima zanemarjeno obrtnijstvo tako nesrečne nasledke; tega krivi so oni, ki so se predolgo zibali v tolažilni misli, da Avstrija je država poljedelstva.

(Konec prihodnjič.)

Gospodarske novice.

* Mačice laških bčel (kraljice) — se morejo naročiti pri gosp. dr. Blumhof-u et Comp. v Luini poleg vélikega jezera (Lago Maggiore) na Laškem po naslednji ceni:

od	1.—15. maja	uplemenjena		srednji roj		cel roj	
		matica z združicami:	za 10 frankov	poldrugi funt težak:	21 frankov	težak tri funte:	27 frankov
„	15.—31. „	„	9	„	19	„	25
„	1.—15. junija	„	8	„	17	„	23
„	15.—30. „	„	7.50	„	15	„	21
„	1.—15. julija	„	7	„	14	„	19
„	15.—31. „	„	6.50	„	13	„	18
„	1.—15. avgusta	„	6	„	12	„	17
„	15.—31. „	„	5.50	„	11	„	16
„	1.—15. septembra	„	5	„	10	„	15
„	15.—30. „	„	4.50	„	9	„	13
„	oktobra meseca	„	4	„	8	„	10

Kdor 20 in več mačic na enkrat naroči, če ravno se imajo na več krajev in ob raznih dôbah razposlati, ta dobi 10 odstotkov odpusta (rabata) od cene. Razun tega se takim naročnikom, kateri veliko bčel naročijo, po številu naročenih mačic ali kraljic ena ali tudi dve na vrh daste. — Pisma in denarji se le frankirani, to je, poštnine prosti prejemaajo. — Frank veljá 43 krajc. našega denarja.

* Zoper plesnobo. — Prav pogostoma se pripetí, da klobase, plečeta in druga jedila v shrambah plesnijo, posebno če so v kakem zaduhlem hramu shranjena. Da se to odvrne ali zabrani, ni nič boljšega pripomočka, kakor je kuhinjska sol, ktera se v kaki skledi le s toliko vode polije, da se sol kakor v močnik raztopí. — Ako plesnive klobase s to solnino prav redko namažeš, plesnoba se ž njo brž prežene, in čez ene dni so klobase s celó tankimi solnimi kristalčki prevlečene. Ti obvarujejo klobase, da se jih plesnoba več ne prime. Ravno tako naj se ravná s plečeti, kračami in drugo mesnino, če jo plesnoba v členih napada.

Varite se plesnjivega kruha!

Neka družina (oče, mati in 5 let stara deklica) — tako piše zdravnišk časnik — je bila 14 dni od doma. Ko se povrnejo na dom, najdejo hleb črnega kruha, ki je bil domá pečen in je v omari ležal, čez in čez s plesnobo prevlečen; očedijo ga, pa ga jedó. Al kmalu začne vse tri po trebuhu zeló klati, težko se jim dela, in hud krč jih napada. Na njih ječanje in stokanje prihité bližnji sosede, in ko vidijo, da jih bolezen hudo vije, neutegoma leté po zdravnika, kateri po velicem prizadevanji očeta in mater srečno smrti otme, deklica mu pa med rokami ugasne.

Popotnikove opazke po Angležkem.

Častiti čitatelj, ker si me nekdanj — ker dolgo časa je že, kar sem imel priliko pisati — spremljal na mojem potovanji, lahko bi si bil mislil da sem pri obrtnikih angležkih in njihovih družbah zamrl, vendar temu še ni tako. Naveličavši se mestnega življenja, kjer vendar zdaj zopet rad živim, podal sem se na deželo, da se s farmerji ali kmetovalci angležkimi nekoliko seznanim. Ako si človek hoče kaj ogledati, mora se le na prčevih kolih voziti, in kdo neki bi tega ne storil, ki niti podagre niti kurjih očés ne pozná? Vendar tukaj na Angležkem se ne potuje tako po študentovsko kakor v Avstrii; tukaj nič ni znana zlata prošnja „pauper studiosus sum, petoque viaticum“, kar pa bi jez predstavil vsem slovenskim študentom, ki to gêslo nosijo: „Nemaren sem dijač, nesramen mlad berač“. Morebiti da se kateri naših dijačev nad to prestavo spotakne, pa mislim, da pomen sem zadel; kar se pa mojega jezika tiče, to vem, da sem še precej neotesan in neopiljen; pesnik nikakor nisem; kako bi tedaj v štihih (verzih) sladko zvoneče prestavljati mogel! Sicer mi je dobro znano, da se mnogo mnogo naših dijakov z vso silo z verzljanjem pečá — nota bene — tudi jez sem nekdanj vès vnet pegaza za rep popadal, pa zdaj so mi vse take želje prešle, kar sem enkrat z mršavega kluseta padel — ti verzlajoči dijaki tedaj, ki mnogokrat vès dragi čas, namesti da bi se koristnih reči za življenje učili, zaverzljajo in v luno trkajo, naj moje verze blagovoljno popilijo, ker so mi iz peresa zleteli, da ne vem kako.

Al kam vedno zahajam! Potujva, dragi čitatelj, čez polje, pašnike, travnike, vrte in umetno zasajene loge. Tú je kaj prijetno, posebno meseca junija in julija, kadar ni velike vročine. V farovž ne pojdeva v noben; fajmoštri imajo ženke, ki niso tako postrežljive kakor kuharice naših gospodov; poleg teh pa se ve cele kope otrok, — med njimi se tudi lepih hčerek ne manjka. — Al vse to nič ni za naji; potujeva naprej; celi dan ne srečava prijaznega obraza, še za denar ne, ki vendar navadno prijazna lica donaša, in kadar treba, pojdeva v „public house“ t. j. krčmo. Al te so navadno presneto slabe; saj jez jih ne morem več hvaliti, kakor one v Istrii in Primorji. V teh „public house-ih“ dobiš piti porter ali ale (pivo angležko) celó mlačno in toplo, ter gin ali brandy (žganje). Jesti dobiš pol pečene govedine ali ovčevine (rost-beef in mutton) sira in kruha, naj gotoveje pa čaja. Vse to ti je še dosta dobro, se ve da, ako imaš želodec že poangležen. Pri tem pa vendar tudi to povem, da dobre angležke jedí so boljše kakor ktera si bodi druga čalobodra. Kar se prenočišča tiče, ima s tem človek na deželi veliko sitnost, ako ne prideš v kakšen trg ali vas, kjer je kakšen lodging-house, težko ti ga je pridobiti. V angležkih vaséh pa nikako ni tako živo, kakor je v naših na večer, veselega petja ni slišati, samo Me-

todisti in Wesley-anci, o katerih sem že govoril, v časi svoje himne baželorijo; tudi ne vidiš ljudi postajati — posebno možkih ne — in se o praznih rečeh razgovarjati, pri vsaki hiši je vse mirno; celi dan gre vsakdo le po svojih poslih ne brigaje se za drugi svet in ravno tako se zvečer vtrujen tiho k počitku podá.

Na potu iz prijaznega mesta Beverley-a, katero je 8 milj od Hulla v York, prehitela me je noč, da mi ni bilo prenočišča dobiti, posebno ker sem iz pravega pota zašel celó med polja, travnike in pašnike. Gredé dalje in dalje v mraku in temi naletel sem trumo ovác ali goved, ki so prenočavale same na lepo ograjenem pašniku. Naposled najdem tudi kopico sená blizo nekega ovčjega krdela in zavalivši se va-nj, prav dobro zaspim. Pri tej priliki ne morem si kaj, da ne bi mimo gredé omenil sledeče dogodbe. Ako bi me še kedaj drugač sreča na Koroško zanesla in sicer blizo ali na Led, povem, da bi rajši šel prenočišča pod kakošno smreko ali na senéno kopico iskat, kakor glasit se pri poštnem gostilničarju, kateri me je nekdam, s predragim mi prijateljem, ko na večer po dežji mokra in po dolzem popotvanji vsa trudna tje prideva in prenočišča prosiva, v konjišnico poslal na kup konjske stelje v nekak kot poleg kónj, kjer je še hladen veter, ne vem, ali skoz okno ali kako drugo prasko dež na naju nosil. E prijetna bila je noč poleg konjskega klobitanja! In zato, da sva pravico tamkaj ležati imela, morala sva še svoje popotne liste mu čez noč izročiti. Eto pozdrav rdečonosnemu, poštarškemu gostilničarju na koroškem Ledu, ako še živi!

Al zdaj hočem o družih stvaréh govoriti, o ovcah in njihovi reji in to še toliko bolj, ker mi je ovčarstvo zeló na srce prirastlo, ali še bolje rečeno, ker sam sem pri ovcah vzrastel, to je, Pohorec sem, in, akoravno nisem iz Skumerske fare, o kateri se poje:

Blagor tebi Skumerska fara,
Kder je že navada stara;
Da vsaki farman je smolar,
Vsaki burgar pa coklar.
Ko se otrok na svet uleže,
Mu že coklice priveže,
Ga zažene ovce past,
Kak bi sročé moglo rast' itd.

vendar sem blizo te fare od ondot, kjer se pravi, da je svet z deskami obit in se sinčekom blizo tako godí, kakor onim v Skumerski fari, da že poprej ovce pasti morajo, kakor dobro hoditi znajo. Mene, takošnega ovčarčka je ljubeznjivi starček Vidovni Juri iz Skumra večkrat obiskal učeč me svoje pesmice; rekši:

Star koš na hrbtu nosim,
Po sveti grem okolj,
Vse sorte pesmi trosim,
Ne zmanjka m' jih nikolj itd.

Da! ni mi ta možek prepeval „Arma virumque cano“, pa Jurjeve smolnate pesmi so mi bolj pri srcu, kakor pozlačene Virgiljeve, in želim, da bi pohorskim ovčarjem se še več Vidovnih Jurjev pridružilo.

Al zakaj teh stvari omenjam potovaje po Angležkem? Zato, da bi drugi bratje ovčarji, kateri bi slučajno čitali, kar pišem o ovčarstvu angležkem, mi verovali in zaupali vedé, da sem iz njihove „cunfti“.

V jutro je že solnce sijalo, ko se v senéni kopici prebudim in oči odprem; moja prva skrb je bila se po ovcah ozreti, kakor nekdam domá, kadar sem na paši zaspal in živino zgubil. Oj veselje! ovce so se vse blizo mene pasle, nisem jih zgubil; mislil sem se domá na Pohorji, šel sem med nje — pa pri tem se obrekne možki glas „What do you want Sir?“ (kaj bi radi?) Ogleдавši se vidim, da stoji pri meni korenjašk ovčar Anglež s primerno mu batino. To me je pa celó iz spanja zdramilo; povem mu na kratko svoje želje in dogodbe; možak me mirno poslušá in večkrat od

pete do glave pogleda, potem pa me med ovčjo trumo peljá in mi eno za drugo skazuje in še pri vsaki natančno genealogijo (rodopis) razlaga. S takim ovčjem rodbinoslovjem me je tudi v Normandii na Francozkem nek star ovčár mnogo kratkočasil, al Francoz nikako ni bil tako ponosen sè svojimi ovcami, kakor Anglež v Yorkshire-i; pa saj bi tudi ne bil mogel biti. Slišati razlago ovčje genealogije — mi bo pač vsak čitatelj rekel — ni nikakor zanimivo; res tudi jez sem teh misli, al naj mi reče kdo, ali ni marsikaka slavljena človeška genealogija v zgodovini še manj zanimiva, in vendar se toliko študentov in profesorjev ž njo grenko muči. Ko sva si tako vse ovce na drobno ogledala, podal sem se z ovčarjem, ki je bil sam farmer, na njegov dom, kjer mi zajterk ponudi in mi še več o ovčji reji pripoveduje. (Dal. prih.)

Ozir po svetu.

Turki.

Spisal M.

(Dalje.)

Abulkarem-Mohamedov stric Sančar, ki je bil že 20 let poglavar v Kovarezmii, še dobro ne zve smrti svojega brata, pa že si dá naslov „sultana.“ Napoti se sè svojo vojsko proti Perzii, zmaga Mohameda v krvavi bitvi ter mu vzame vse zunaj malega kosčeka perzijske zemlje. Mohamed vlada potem še 13 let pod vodstvom svojega strica v Iraku, vedno se bojevaje sè svojim bratom, ki si je bil dal tudi naslov sultanov, s križarji v Sirii in z bagdaškim kalifom, ki ga prisili, da mu dá vse orožje in da mu mora davek odrajtovati.

Po njegovi smrti leta 1131 prevzame brat Masud vlado v Iraku. Tudi on se je bojeval z bagdaškimi kalifi, dokler ni vzel za ženo hčeri kalifove Fatime. S tem pa si pridobi oblast in pravico, da se sme njegovo ime imenovati v molitvah; vendar vladar prav za prav je bil le Sančar, ki se je tudi vedno bojeval z bližnjimi in daljnimi sosedi, dokler ga leta 1140. karizmiški sultan v krvavi bitki ne zmaga. Pokončá mu vso vojsko, vzame mu vse, kar je premogel in še Sančar sam mu komaj uide. Kmalu ima zopet pripravljeno vojsko, udari jo zopet na karizmiškega sultana in povrne mu, kar mu je šlo. Že stara resnica je, da sreča stori človeka prevzetnega, in to se je pokazalo kmalu tudi pri Sančaru. Namesti da bi bil skrbel zdaj, kako bo zacelil rane svojemu narodu, ki so mu jih bili vsekali vedni boji, iskal je le priložnosti za nove boje. Le prehitro za-nj se mu ponudi taka priložnost. Zgodilo se je pa to tako-le: Oguzi, ali kakor so jih Bizantini imenovali, Turkomani, so živeli mirno, pečaje se z živinorejo v balški okolici in odrajtovali so Selčukom davek. Mahoma švigne emiru balškemu misel po glavi, da jih napade sè 10.000 vojaki in jih skuša drugam segnati. Oguzi bojujejo se ko levi in v malo urah je vsa emirova vojska pokončana. Emir se obrne za pomoč do Sančara, kateri mu je tudi ne odreče. Kolikor mogoče hitro zbere vojsko sto tisoč mož močno, med tem, ko Oguzi divjaje mesta in vasi požigajo. Ko izvedó, da namerja Sančar po njih udariti, mu ponudijo sužnje in denarja kolikor bi hotel, samo, da bi jih v miru pustil; al Sančar hoče razsoditi z orožjem v roki. Vojski se sprimete — sreča je ugodna Oguzom. Ne samo, da so mu vso vojsko pokončali, ampak vjamejo celó Sančara samega. V začetku ravnajo ž njim, kakor se takemu spodobi; ko jim pa noče prepustiti glavnega mesta, dajo mu tudi okusiti, kaj se pravi vjetemu biti. Cela 4 leta razsajajo potem Oguzi po Sančarovih okraj-

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gold. 80 kr., za četrť leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrť leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 3. aprila 1867. ~

Gospodarske stvari.

Popotnikove opazke po Angležkem.

(Dalje.)

Angleško ovčarstvo v primeri s Pohorskim.

Ker sem, kakor sem že omenil, iz ovčarske „cunfťi“, zato mi naši ovčarji ne bodo zamerili, ako nekoliko o njih opazim, vedé, da imam pravico za to; saj sem kakih šest let vrh Pohorja ovce pasel in tako se pristojno barem pohorskega ovčarjenja izučil. Al da nikogar po krivem ne obrekam, hočem tukaj le o pohorskem ovčarstvu nekoliko omeniti, ker iz družih krajev mi po lastnih skušnjah nič ni znano; ako je pa drugej, posebno na Kranjskem in Koroškem ináče in bolje, naj kdo drug kaj sporoči, komur so tamošne razmere dobro znane.

Kako pasejo in gojijo naši Pohorci ovce? Tako, kakor jih je Abel, ako ne slabeje. S tem odgovorom blizo koj vse povem. Zakaj redí Pohorec ovce? Zato, da ga oblačijo; to je vse. Pohorce na prvi pogled najbolj značuje volnata, to je, rešnata sukna (lodnasta) obleka, ki je navadno siva, pa pogosto tudi črna, progasta in rjava. To nosi Pohorec pozimi in poleti, od zibeli do groba, in, kakor se v obče sodi, se Nepohorcem nikako ne dozdeva lepa. Za to obleko in edino le zato si Pohorec redí ovce; in ako sem omenil, da način, po katerem za nje skrbi, je še slabej od Abelnovega, mislim s tem, da pošilja jih na najslabejšo pašo, pozimi jih pa toliko krmí, da mu glada ne poginejo. Pohorske ovce so sicer drobne, pa volno imajo zelo lepo, dolgo in mehko; ako bi jih le kdo umno plodil in redil, trud bi se mu obilo splačal. Vendar to vse se zanemarja ne samo Pohorcem na škodo, ampak gotovo tudi vsej deželi.

Pa primerjajmo zdaj stvar: Pohorec — in menda tudi drugej slovenski ovčarji — skrbi toliko za ovce, da živijo in mu glada ne poginejo, Anglež jih spušča na dobro pašo in skrbi, da imajo zmirom obilo dobre, zdrave in redilne krme, da so mu pitane pozimi in poleti. Pohorec se zato ne briga, ako so njegove ovce dobrega ali slabega pleha ali ploda; on skrbi samo za to, da mu jih ovčarček v jutro z doma žene in na večer zopet domu pritira; kar se mu je skupaj pogodnjalo, vstane skupaj, ovni se večidel ne skopijo (kastrirajo) in ti so vedno poleg družih ovác, da se med seboj gonijo, kakor jim je drago, pri tem pa še hodijo sosedni med sosedne ovce, kakor jim je ljubo. Kdaj je čas za pleme, na to se ne pomisli, in kadar ovce jagnetijo (kar je navadno pozimi), se jim ne pripravi boljša krma, in tako navadno polovica, ako ne več, jagničev pogine. Angležu je prva skrb, da ima dober plod (ploh), ki je na glasu. Lepe plodne ovce posebej

odbere in poleg njih se pasti le rezane ovne pustí. Kadar je pa čas, da se ovce vplodijo, spustí k primernemu številu primernege plodojočega ovna, in to kar mogoče lepega. Ovce jagnetijo potem spomladi, kadar je že lepa pašo; postreže pa tudi drugače ovcam, in po takem so jagniči lepi in čvrsti ter je zelo redka prikažen, da bi ktero poginilo. Pohorec na to ne gleda, ali so nektre ovce že stare ali mršave, ali so mu nektre ovce garjeve, da jih odstrani, saj sam gospodar tudi malokdaj za njimi pogleda in kaj bi njegov ovčarček vedeti mogel? Anglež skrbno na svoje ovce gleda, njegov ovčar mora v ovčarstvu zveden biti, mora vedeti, kako je z ovcami ravnati, kako skrbeti, da te ali one bolezni ne dobijo, in ako jo ktera naleze, mora to brž poznati in tako poravnati, da se dalje ne razširi, in ako mogoče, ta brž ozdravi ali pa pokončá.

Starih — to je prestarih — ovác Anglež ne trpi ne ináči mršavih med drugimi dobrimi, in to zato ne, ker take ne le same posebej nič ne veljajo, temuč še škodujejo, ter kazijo druge, posebno pa glas, „da ima lepe ovce.“ — Pohorec od teh ovác, ki se vsako leto od čede odstranijo, tretjino prodá, tretjino domá pokolje, tretjina pa mu jih pogine. Prodaja pa ovce po 2, 3, 4, k večemu po 5 gld., in to navadno poleti ali jeseni, v drugi dôbi pa ovce tako nimajo družega kot kost in kožo. Za ovce skupi tedaj pohorski kmet leto in dan k večemu 15 gold. ter si po trikrat na leto ovčetine pri posebnih prilikah pripravi. Kolikošen dobiček pa Anglež od ovác dobiva, to sem že omenil.

Omenil sem zdaj vse to, kakor je in kakor stvar poznam po lastni skušnji in lastnem prepričanji; pripraven sem zato tudi na vse vgovore odgovarjati. Prvi vgovor bi mi menda bil, da pri nas si ovčja reja nikakor take veljave pridobiti ne more, kakor pri bogatih Angležih; na to odgovarjam: da in ne. Stvar ima dve strani. Dobro vem, da noben Pohorec ne bode, da še tako marljivo ovce redí, po 1000 gold. na leto in dan iz njih skupil; pa kaj ko bi pohorski kmet le 5 odstotkov od takošnega kapitala dobival, kakoršen se farmerju angležkemu plačuje; bi li 50 gold. v relativni razmeri ne imeli blizo toliko vrednost Pohorcu kakor je ima 1000 gold. Angležu? — Ni mi tukaj prostora za dolgo razpravo o tem; priporočujem vendar vsakemu, kogar bi ta stvar brigala ali mikala, jo malo bolj razmišljevati; obžalujem pa pri tem zeló, da se učenje o narodno-državnem gospodarstvu v Avstrii tako zanemarja. Da bi vendar tudi v tem praktične Angleže nasledovati začeli!

Pa dalje me utegne kdo vprašati: bi li mogel pohorski kmet na leto in dan pri ovcah skupiti 50 gold. in poleg tega še vso volno ohraniti? Da, odgovarjam na to; dobremu pohorskemu kmetu je to celó lahko mogoče, samo da bi se le podučil, kako ima ravnati,

in da bi potem tako tudi delal. Dobro poznam Pohorje in Pohorce in tamošne razmere ter prepričan sem in morem reči, da vsak pohorski kmet, ki zdaj redi 25 mršavih ovac, lahko bi redil 50 lepih. Posestva imajo posebno bolj planinski kmetje velika, po 50 do 500 oralov; pašnikov za ovce je mnogo lepih, samo, da bi se za-nje skrbelo. Smem tudi reči, da ta, ki ima 50 lepih ovac, jih od teh lahko leto in dan 20 odstrani, ker gotovo se mu bode toliko janjet narodilo, ako je pametno za vplodenje skrbel. Od teh 20 ovac, da so lepe, gotovo lahko 10 za 50 gold. prodá, drugih 10 pa domá porabi, in pri tem bi pač mnogo boljše živel, kakor zdaj živi. Kakov je pa zdaj kmet, ki ima 20 do 30 ovac, od teh na leto po 5—8 odstrani, in kakošna osoda je s temi, to sem že omenil.

Naj še volno omenim, ki je Pohorcu glavna stvar. Ovce se strižejo na Pohorji 2krat na leto (in menda tako tudi drugod na Slovenskem. Lepa ovca ima pri vsaki striži 1 funt volne; računimo to, funt po 50 kr. (za toliko bi se menda pri nas spečati mogla), bi tedaj 50 lepih ovac imelo na leto za 50 gold. volne. Toliko volne pa noben kmet domá porabiti ne more; prodal bi je lahko najmanj polovico, in ako se ta denar k onemu prišteje, ki ga je za prodane ovce skupil, ima 75 gold., ki bi se mogli obresti (činži) imenovati od kapitala, ki ga ima v ovcah, poleg tega, kar rabi za domače potrebe. Takošen dobiček bi imel vsak po razmeri; tako on, ki manj ko 50 ovac redi, kakor on, ki jih redi več; razmera pa med sedanjim in tukaj omenjenim dobičkom bi bila blizo od 1 do 4. Na Pohorji je gotovo 1000 takošnih kmetov, ki morejo po 50 ovac rediti; vse to bi se lahko na tanko po statistiki dokazalo, primerjaje na orale tamošnja posestva. Pomislimo pa zdaj, koliko dohodka je v sedanjem stanju zgubljenega domači trgovini, in kolika korist bi ji sopet bila, da bi se vse to umno ravnalo!

O trgovini z volno se na Štajarskem skoro nič ne sliši, morebiti je bolj živa na Kranjskem. Zeló me je razveselilo, ko mi je lansko leto nek prijatelj angležk, veliki trgovec v Hull-u, pismo pokazal od neke dobro znane trgovske hiše v Ljubljani, s katero ima kupčijo z volno in volnato robo. Vendar kolikor sem tukaj videl, se iz naših krajev na Angležko pošilja večidel le sukna spuklina, katero slabo robo Angleži „Shoddy“, in ako se ne motim, Nemci „Kratzwolle“ imenujejo, prave volne pa celó malo, — pa kako bi tudi, saj nam je še zavolj nemarnosti domá pomanjkuje!

Pri vsem tem je sedaj treba misliti, kako bi se te zastarane napake zboljšale? Da bi se po okolnostih blizo tako ravnalo, kakor na Angležkem, mislim, da bi kaj dobro bilo; ako pa kdo drug kje drugej še kaj boljšega opazi, naj bi blagovoljno to naznanil. Pa kako bi vse to Pohorci zvedeli, ki jih je še tako malo število, ki časnike prebirajo, in kdo bi take, ki družega ne poslušajo kakor svojo trmo, k temu pregovoril? Dobro sicer vem, kakošna težava je našim kmetom dopovedati, da bi se novih in boljših potov pri kmetovanju poprijeli; al tudi to vem, da naš kmet ni celó zabit, kadar se prav podučuje, se tudi podučí. Kranjska kmetijska družba je temu najboljša priča, in njeni kmetijski šoli so tudi slovenski Štajarci hvalo dolžni. Ali je štajarska kmetijska družba kaj kmetijstvu na slovenskem Štajarju koristila, to mi celó nič ni znano, saj njenih listov in knjig prost kmet ne umé in ne číta. Prav vesela mi je to novica, da se v Mariboru slovenski gospodarski list izdaja. Da! res je potreben, in sramota bi bila štajarskim Slovencem, če bi bili še dalje brez lastnega časnika, v tem ko v Celovcu trije izhajajo. Želeti in upati je, da bode ta list z dobro podporo silnim potrebam kmetijskim po zmož-

nosti pomagal in zanemarjene napake odstranil. Za gospodarske stvari liste naj bi se pa posebno ljudski učitelji in duhovniki brinuli, v tem pa naj bodo Štajarcem zopet Kranjci v izgled, ker kranjski ljudski učitelji in duhovniki se za zboljšanje kmetijstva vrlo trudijo. Se ve, ako učitelji hočejo mladino v teh stvaréh podučevati, morajo se tudi sami poprej kaj naučiti in potem vedno s časom napredovati; nečem pri tej priložnosti dalje razlagati, kakošne so te razmere na Štajarskem, pa ne pojdem mimo pri drugi priliki. Da tedaj sopet k prejšnjemu predmetu pridem, učite mladino, kolikor mogoče, kmetijstvo umetno, učite tudi mlade Pohorce pametno ovčjo rejo, ako že starih ne morete. Najboljši poduk pa so djanski izgledi, in tukaj mi pride nekaj na misel, kar bi menda zato najboljše bilo. Na Pohorji vem da je precej farovških kmetij, to je, farna cerkev ima kmetijo, ktera je začasna vlastina vsakega dotičnega fajmoštra. Bi li takošne kmetije se ne mogle pripraviti v najlepši izgled vsem drugim v fari? Bi li te ne mogle biti najboljše farne kmetijske šole? In sopet tudi, kar se ovčje reje tiče, bi li pastir, ki ovčice pase, ne hotel gojiti tudi „ovac“ in za-nje skrbeti? Na ta vprašanja bi želel odgovora od druge strani; za zdaj pa priporočam, naj bi nekteri gg. fajmoštri, ki imajo na Pohorji kakošne kmetije, in bolj omikani kmetje, kateri bi tudi na te dobro jim namenjene vrstice naleteli, poskusili umno ovčjo rejo nekoliko po angležkem načinu. K temu pa še dostaviti moramo, da, ako se drugod slovenski kmet kaj novega in boljšega nauči, bode se tudi Pohorec naučil, ki je vrlemu kranjskemu Gorencu najbolj vroten brat. — Vi pa zdaj, dragi mi bratje ovčarji pohorski, ne zamerite mi, da sem tako vašo nevednost in nemarnost glede ovčje reje svetu naznanil; pomislite, da zdravnik, ako hoče hudo rano človeku ozdraviti, jo mora žgati in rezati; to sicer boli, al ozdravi se!

Ravnokar mi je prišlo v roke po slovenski naši Matici izdano Erbenovo „Vojvodstvo kranjsko in koroško“, v katerem čitam, da je na Kranjskem bilo leta 1857. samo nekoliko nad 82.000 glav ovac in na Koroškem 153.000 (rad bi vedel, koliko na Štajarskem?); po teh številkah dozdeva se mi ovčja reja na Kranjskem prav zanemarjena in tudi na Koroškem daleko ne taka, kakoršna bi mogla biti. Rad bi vedel število ovac na Pohorji; prosim zato s tem, da bi se kdo, komur je mar za gospodarske stvari, za statistiko potrudil in ob enem naznanil, koliko je kmetov na Pohorji. Kolikor jaz Pohorje poznam, morem reči, da je blizo 1000 kmetij, na katerih bi se po 50 ovac rediti moglo; znašalo bi tedaj že to 50.000. Koliko število bi se pa moglo še temu dodati? Naj bi se naznanili tudi od drugih krajev statistični dokazi o gospodarskem napredku in nemarnosti gledé teh razmer.

Veliko naših kmetov je ubozih zato, ker ne vejo, da bi lahko bili bogati in premožni!
(Dalje prihodnjič.)

Hišne reči.

* Kako se napravi snova (masa), da se tla v sobah lepo svetijo. Ta snova, za katero je poprej gosp. Herman Kavš privilegijo imel v Avstrii, se naredí tako-le: 12 funtov in pol rumenega voska se drobno zreže in 6 funtov dobrega potašlja (Pottasche) se raztopí v vreli vodi (deževnici ali v vodi iz kake reke). Med tem, ko se v vodi potašelj kuha, se hitro vmeša razrezani vosek. Izprva se mirno topí, kmalu pa začne peniti se. Brž ko neha peniti se, se odstavi lonec od ognja, da se ne kuha dalje, in zdaj se pomeša 6 funtov prav drobno zmlete rumene zemlje, ki se oker

Popotnikove opazke po Angležkem.

(Dalje.)

Najslabeja in najbolj mršava živinčeta v svojem življenji videl sem na Hrvaškem, v Primorji, na Kranjskem in v Istri, najlepša pa na Angležkem. Pa zato nikakor nočem prvih preveč grajati in drugih preveč ne hvalisati, ker mislim, ako bi Primorčan, Istričan in Kranjec imel takošne pašnike, kakor jih ima Anglež, bi njegova tudi tako lepa bila kakor so angležki bulli. Angleško zemljo pokriva vedno zelena trava in živina se more pasti tudi pozimi, izvzemši le nekoliko tednov; trava je gosta, mastna, sladka in posebno redilna; pašniki so navadno ograjene livade ali travniki vselej primerni številu živine, ktera se med ograjami pase. Ker se nekteri farmerji samo z živinorejo pečajo, zato so nekatere pokrajine sami pašniki in po njih se pasejo trume živinčet, pa kako različno je vse to od naših „gmajn“! Tukaj se ne puščajo samo taki kraji za pašo, kateri bi drugače se uporabiti ne mogli, kakor pri nas, ali za njive ali senožeti ali kaj družega, ampak izberejo se zato najpripravniša mesta, kjer se živina res obrediti, ne pa samo preživiti more. Pašniki se zboljšujejo, tako, da se vedno slaba trava odstranjuje in z boljšo nadomestuje ali ž njo meša. Da se pa stvar lahko doseže, niso tukaj dobre farme kakošen „ex omnibus aliquid“, kakor so naše, temuč vsak farmer se pečá s posebnim delom kmetijstva; tako nekteri samo s poljedelstvom, drugi samo z živinorejo in zadnji se imenujejo „graziers.“ Pa tudi živinorejci so taki, da nekteri se pečajo najbolj s konji, drugi z govejo živino ali ovcami, svinjami itd.

Znano je, kolike koristi je umna razdelitva dela v tvornicah (fabrikah); al ravno tako je tudi pri vsakem drugem poslovanji, in človek, ki se vedno le z eno stvarjo bavi, gotovo to najbolje pozná in ž njo najumnije ravná. Kakor sem pri ovcah omenil, tako tudi živinorejec za goveda kar mogoče za dobro pleme skrbi, in prilike so tukaj, da se biki, ki so poseben ponos nekterih velikih farem, ne le za 800 gld., temuč za 8000 gold. cenijo in prodavajo. Goveja reja na Angležkem se z našo nikakor primerjati ne more, ker ta se najbolj po dobri paši ravná, ktera je pa tukaj in pri nas celó različna. Kar se pa govejega plemena tiče, nikakor bi ga pa tudi našim kmetovalcem ne priporočal; na velikih in bogatih farmah je kar le mogoče požlahnjena živina, na ubožnejih pa ni nič kaj posebnega, in naša goveda na spodnjem Štajarji so mnogo lepša. Ker je lanska kuga mnogo lepe živine pobrala, zato se tu mnogo nadomestuje z nemško, ktera posebno iz severne Nemčije sem dohaja; to pa štajarska goveda mnogo prekosijo. — Goveja reja se mi na Štajarskem, primerjaje jo z drugimi deželami, še kaj dobra dozdeva, barem veliko bolja kakor je ovčja; pleme je tudi prav lepo in dobro ter prepričan sem, da bi se marsikteri živinorejec angležki zelo začudil najti na sejnih v slovenski Bistrici na Štajarskem takošna goveda, ki bi njegovim ponosnim farmam na čast bile. — Pa pri vsem tem je pri štajarskih živinorejcih vendar mnogo mnogo napak in nemarnosti. Da bi naši ljudje bolje ravnali in se umne živinoreje poprijeli, gotovo bi je tretjino več po številu in za polovico po boljši veljavi rediti mogli. Živinska reja se ravná po pašnikih; al kakošni so ti navadno pri nas in kako se zboljšujejo? Puščajo se večidel pašniki svoji osodi; dokler se ne prenaredijo za kaj drugega, raste tam divjača ali pa je vse golo, zato je malo brige, in živina, posebno ta, ki ni za delo, se zganja tje le toliko, da se preživi.

(Dalje prihodnjič.)

Narodopisne stvari.

Brglez.

Etymo-mythologična črtica. *)

Spisal Davorin Trstenjak.

(Konec.)

S tem bi toraj dokazov dovolj imeli, da so žolna, detel in brglez tudi mythologični tiči in symboli bliska, — bliskonosači. Ostaja nam še samo etymologična razlaga imén.

Žolna brez vse dvombe od osnove žl, luteus, viridis, toraj „viridis avis“ (zelen tič). Besedo detel, staroslov. dentel, sem že v „Glasniku“ razložil, in rekel, da stoji za denktel, sansk. danktaras (dangtaras) pikar, kljukar, Beisser, Hacker, Picker; po izpah-njenem guturalcu, kakor v besedah: seno za sekno, lumen za lucmen. Ker staroslovenščina ima besedo dentel, ne pa djetel, zato Kuhnova razlaga od djeti, djetel, „der Bildner, Zimmermann“ ne more obveljati. Večo težavo dela ime brglez. Nekteri naših jezikoslovcev ne dajo veljati, da bi bil ez slovansk sufiks. Al, dokler ne bodo dokazali, da besede lemez, gavez itd. niso slovanske, tako dolgo bomo si ga branili in trdili, da se sklada z nemškim: ig, ing, litev. ingas, latvijskem: igs, egs itd.

Jaz trdim, da beseda brglez naravnost pomenja: bliskač „Blitzvogel“ in da je dobil ime po božanstvu bliska, ktero se je velelo Brg.

Božanstvo s tem imenom nahajamo pri starih Indih, pri katerih se veli Bhrgu, in učeni Kuhn („Die Mythen von der Herabkunft des Feuers Prog.“ str. 5) je do belega dokazal, da Bhrgu pomenja: bliskajoči, in da je identičen z grškim Phlegias-om. Že staro-indijski jezikoslovci so ime Bhrgu izpeljevali od korenike: bhrdž, frigere, assare, rōsten, braten (Ait. Br. III, 34). Sorodna korenika je bhradž, s ktero se ujemata: φλέγω in fulgeo za falgeo. V slovenščini imamo bržolica, assum, assatura, pečenka, pečenica.

Naj tukaj omenjam še druge okoliščine. Od Pohorja do Karavanek sem našel med planinskimi prebivalci vero, po kateri pripovedujejo, da kadar se brez groma bliska (wetterleuchten), se v oblakih „Brganti sekajo.“ Tudi rodbinskih imen: Brgant (po obliki, kakor: Kurant, Marant) najdeš po planinah od Kozjaka do Štoržiča obilo. Stari Slovenci so toraj tudi poznali božanstvo bliska po imenu Brg ali Brgant, in tiča bliskovega so imenovali: brglez. V slovenščini jaz le poznam bergla = bernica, die Krücke; al ta beseda izhaja od berem = fero in ima e ni pa p̣. Na rimskih kamnih izkopanih v nekdanjem Noriku večkrat najdeš osebno ime: Bergant in Brigant, slednja oblika bi kazala, da je že med norenskimi Slovani bila navada p̣ spreminjevati v ri, primeri novo-slovenski hrib, hriber, bridek, bridva za: hrb, hrber, brdek, brdva, od brditi, acuere, ostriti.

Po slovenskih narodnih povestih je brglez tudi varh otrok, in ako ga v kletki kraj zibeljke postaviš, otrokom brez bolečine zobje rastejo. Varh otrok je tudi bil rimski Picus (Serv. V. A. X. 76.). Picus se svojim bratom Pilumnom (od pilum, Mörserkeile = Donnerkeile) se tudi velita „Dii conjugales“, in njima se je, kedar se je otrok narodil, v hiši porodnice postelja napravila. (Non. Marc. p. 518. 528). Čudo! tudi slovenski stariši fantičem, kadar kažejo „membrum virile“, rečejo: „skrij brgleza“, tako so tedaj nekdanj tudi paganski Slovenci imeli vero, po kateri, da z uče-

*) Tudi v zadnjem listu na str. 210. namesto „Etymologična črtica“ beri „Etymo-mythologična črtica.“

Popotnikove opazke po Angležkem.

(Dalje.)

V zadnjem listu sem že omenil naših pašnikov v primerjave jih z angležkimi, pa ker se mi stvar važna dozdeva, ne morem, da ne bi opomnil neke napake, ki je pri nas obča. So li tako imenovane „gmajne“ pri nas na korist ali na škodo? Mislim, da bi vredno bilo, da bi marsikteri gospodar to vprašanje premišljeval; meni se dozdevajo spašniki v sedanjem času in napredku velika napaka, ki gospodarstvu in živinoreji mnogo škoduje. Na „gmajne“ zganjajo cele vasi vse, kar imajo živega; videti moreš tam vole, krave, konje, osle, ovce, koze, svinje, gosi, pure itd., in to vse zmešano drugo med drugim. Kako bi se uboga živina mogla na pašnikih te vrste kakor koli rediti? Kteri gospodar neki ne bi mogel razumeti tega, da različne vrste živina potrebuje različnih jej primernih pašnikov, da vol ali krava nič več dobiti ne more tam, kjer je ovca ali koza se pasla, da govedo in konj se ne zlagata, niti med seboj, niti z drobnico? Kako se pa k goveji živini, ovcam in konjem morejo še svinje, gosi in pure na enem in istem pašniku družiti, tega ne vem; kteri gospodar mi more to skrivnost razumeti in to napako odobriti? Se ti li ne smili uboga živina, videti jo v poletnem času pretegnjeno in klavrno postopati po gmajni, ktera je tako gola, da bi na nji lahko šivanko našel, in ako je še nekoliko travice, pognjusila in ostudila jo je različna živina druga drugi tako, da je uživati ne more nobena. Koliko je še drugega zla na teh pašnikih, to vsakdo lahko vidi, ni mi treba tukaj naštevati. Naj bi si kak „thierschutzverein“ tudi ktero takošno gmajno ogledal; tū bi mu pač tožbe ne manjkalo. Po mojih mislih v sedanjem sebičnem času gmajne gospodarstvu le škodujejo in najboljše bi bilo, jih celó odpraviti. Naj bi o tem še kteri bolj skušen gospodar svoje misli povedal. *)

Po teh kratkih opazkah o živinoreji naj zdaj na kratko nekaj še o vrtnarstvu in poljedelstvu angležkem omenim. Kakor v mnogo drugih stvaréh, tako so nam Angleži tudi v vrtnarstvu in poljedelstvu mnogo naprej in imamo se od njih mnogo učiti. Pa ravno nesrečna beseda in stvar „učite se“ to je klupa, na katero se vedno ovešamo in za drugimi zapadnimi národi zaostajamo. Na Angležkem se je že pred 400 leti na zboljševanje vrtnarstva, poljedelstva in živinoreje delalo in za to se je trudil kralj in prvi plemenitaši in ne samo ubogo ljudstvo. Kako pa se je pri nas godilo? Ni starih časov spominjati se; reči se more, da v Avstrii se do leta 1848. plemstvo ni ne samo nič brigalo za gospodarstvo, temuč ga je še tlačilo, in tako imenovana „gospôda“ prezirala in zaničevala je večidel kmeta in kmetijstvo. Dolgi birokratični despotizem, ki je Avstrijo grlil, in temu primerna odgoja mladeži za različne stanove, stari predsodki in stare navade, ki od danes do jutri ne minejo, vse to je krivo, da pri nas umno kmetijstvo ali gospodarstvo v obče le malo napreduje in kmet vedno hira.

Kmetijstvo je v avstrijskem gospodarstvu gotovo glavni faktor ali barem moral bi biti, pa poglejmo, koliko se za to stori? Šol imamo v Avstrii mnogo tako ljudskih, realk in gimnazij, v tem obziru nikako nismo za Angležko zaostali, da, celó reči morem, po tem, kar sem se po lastnih skušnjah z angležkimi šolami seznanil, so naše v nekterih stvaréh še boljše; največa razlika vendar je ta: pri nas so šole osnovane po „šab-

lonah“ (po enem kopitu), na Angležkem po goli „praktiki“, to je, kakor potrebe vsakdanjega življenja zahtevajo za narod svoboden v svobodni deželi, in to je njihova prednost velika. Nauk, kteri se v naših šolah najbolj pogreša, ki pa je, rekel bi, vsakemu človeku najbolj potreben in se menda na Angležkem najbolje gojí, je národno gospodarstvo.

Omikanemu človeku treba je vedeti, kako Homer trojski boj popeva, kako je Enej v Italijo dospel, pa koristno in potrebno je tudi vedeti to, kar je pisal Adam Smith v svojem slavnem delu „Wealth of Nations“ ali kar uči menda sedaj največi politiški ekonom John Stuart Mill. (Dal. prih.)

Zgodovinske stvari.

Vojska Panonov z Rimljani.

Zgodovinska črtica.

Spisal Dav. Trstenjak.

(Dalje.)

Slavna, junaška vitežka Panonija je nehala.

To je bil junašk narod, bode vsak pritrdil, kdor to zgodovinsko črtico bere. Al kakošnega plemena, kakošnega jezika je bil ta narod? — bode marsikteri vprašal.

Že 15 let se trudim dokazovati, da so Panoni bili Slovani; — v tem trdenji tudi še danes nisem opešal. Al nisem jaz edini iziskovalec predhistoričnega slovanškega starinstva, kteri to trdi. Sedem sto let pred menoj je to trdil slavni ruski letopisec Nestor v Noriku (po berilu drugih: v Iljuriku) so bili prvi Slovenje; nekaj pozneje za njim poljski Kadlubek, česki Dalemil in konec 13. stoletja letopisec poljski Dzierzwa, kteri Panonio imenuje „mater et altrix“ — matko in krmiteljco Slovanov. Za njimi so se pogovarjali Papanek, Severini, Katančič, in v novejši dōbi, v kateri je obvladalo kritično zgodovinopisje, trdili so to učeni Poljak Surowiecki, slavni Šafařik, najnovejše Rački in Sasinek, možá globoke učenosti, Poljak Bielowski, in med Nemci Mannert in učeni Hahn. Šafařik je sicer mislil, da so Praslovene prisedši Vlahi (Galli) do čistega porinili za Karpate; al dosti neovržljivih dokazov govori, da še so se obdržovale imenitne betve za vladarstva rimskega noter do prihoda Atilovega.

V različnih svojih člankih, raztresenih po slovenskih in nemških časnikih, sem dokazal iz točnih virnikov, jezičnih ostankov, spomeniških podobščin, iz primer sporočevanj grških in rimskih klasikov, iz zjednačenj historijskih sporočil, da je od severnega in iztočnega Dunaja do mej ilirskih Dardanov in Japudov živel poseben, od Keltov, Trakov in Ilirov različen narod, in da ta ne more se drugemu plemenu prištevati ko slovanskemu.

Tacit govori o posebnem panonskem jeziku, ki so ga govorili Osoni kraj virov Visle, in katerih jezik se je razločeval od germanskih, keltskih in varmatskih rodičev onih pokrajin. Dio Cassij nam je ohranil besedo panoš iz jezika nekdanjih Panonov, s katero so izrazovali halino platneno z rokavi. Noben drug jezik ne pozna te besede v pomenu platnene haline, kakor slovanski: ruski panja, — slov. ponjava itd.

V valerski Panoniji je stalo mesto Bregetio; — vsi pisatelji noter do Jordana pišejo: „da je to mesto imelo na severni strani tekoči Dunaj in zraven ležeč breg (ripam), ki je bil pripraven za življenje in za vsaktera poslopja, na južni strani pa je okoli mesta se vleklo jezero v podobi mesečevega srpa.“

Ves filologični svet pokličem na sodbo, naj mi iz vseh starih jezikov dokažejo, da Bregeče ni slovan-

*) Predposlednji deželni zbor kranjski je sklenil postaviti osnovati, po kateri se imajo — z malimi izjemkami — občinski pašniki (gmajne) med njih lastnike razdeliti, da tako izginejo iz sveta.

ako vzamem enkrat v kratek pretres potrebe obrtnijskih krajev, tedaj naše potrebe.

Gospôda! Ljudje in narodi vsi živijo večidel od pridelkov kmetijstva, ktero obsega raznovrstno poljedelstvo in živinorejo. Toda ako hoče človek več pridelati, živino bolje glešati, ako hoče dostojno se oblačiti in primerno stanovati, potrebuje še kaj drugega, in to mora stvariti z lastnimi rokami in s pomočjo svojega uma. Brž ko tedaj začne se povzdigovati iz prvotnega stanu, koj pristopi k obrtni. Razna rokodelstva se potem širijo po celi deželi, in obrtnijski izdelki vsake vrste lajšajo ljudem življenje.

Kmetijstvo se popolnoma vjema z obrtnijstvom, in v podporo vzajemno ste si tako, da čem boljše reči kmetijstvo pridelava, tem boljše in lepše izdelke obrtnija izdelava. Človeški duh pa ne miruje, zatoraj obrtniki izmišljavajo neprenehoma nove reči, in napravljajo vedno premirnejše orodje za se, za kmetijstvo in za vse druge potrebe. Naposled iznajde človek mašine prekoristne mu pomočnice pri mnogovrstnem delu. Ako pa podpirajo razna znanstva to delovanje, potem je napredek neizmeren. Tako se je zgodilo, da smo zagledali v našem stoletju čudovitne mašine in znanjbe, o katerih še sanjali niso poprejšnji rodovi, in vse to je pripomoglo, da se izdelava v Evropi toliko blaga, kolikor poprej še nikdar ne.

Čem več pa kak narod prideluje in izdeluje, tem bogateji postaja, in to blago, ti pridelki in izdelki so gotovo, so pravo národno bogastvo. Al moder narod ne skrbi samo zato, da pridelava in izdelava le toliko, kolikor sam potrebuje, marveč si prizadeva na vso moč, da prideluje in izdeluje več, in da potem oddaja v zunanje dežele preobilnost svojo. Zraven tega skrbi, da izdeluje, če je le mogoče, sam in domá pridelke kmetijstva in rudarstva, in da še le potem oddaja te izdelke. Tak narod, taka država se bogatí od leta do leta; temu nasproti pa obožava narod, kateri mora vvažati iz tujih krajev več, kakor sam izvažava. On oddá sčasoma ves svoj denar, in postane odvisen od tujca.

Da se pa vsi pridelki in izdelki razprostrijo po celi deželi, da pridejo v zadnji kot, da je mogoče izvažanje in vvažanje, potrebujemo še posebnih srednikov med kmetovalci, obrtniki, fabrikanti in tistimi, kateri hočejo kaj imeti, na kratko rečeno: med producenti (pridelovalci) in konsumenti (vživalci). A ti sredniki so trgovci vsake vrste pa dobre ceste.

Kmetijstvo, obrtnijstvo in trgovstvo so tedaj narodnemu blagostanju najmočnejši stebri, ki so si v zvezi, ter se vzajemno podpirajo.

Misliti je, da so narodi v vseh časih priznavali lahko razumljivo to resnico, in da so na vso moč podpirali in spoštovali te stanove delajoče. Al vendar temu ni bilo vselej tako, in zlasti v srednjem veku so bili seljaki zatirani, obrtniki zaničevani in trgovci malo spoštovani. Zato pa je srednji vek bil tudi ubog. Le porredkoma in počasi so se v tej dôbi povzdigovala mesta in v njih obrtnijstvo in trgovstvo. Tako v Italiji in na Nemškem. Še le pozneje po križanskih vojskah so slovela nekatera mesta, kakor Genova, Benetke, mesta Hanzaške zveze. Tudi na Francozkem, na Španjskem in v Portugalu je bilo nekaj takošnih mest. Toda tudi po teh krajih in deželah niso vživali delajoči stanovi vseh državljanskih pravic, zlasti kmetijski stan ne; le v malokteri državici je bilo to drugače.

Al sčasoma začne daniti se v Evropi tudi v tem obziru, in širi se spoznanje, da so delajoči stanovi temelj vsakej državi. Prvi se zdrami angleški narod, in prvi odbacne jarem svojih ošabnih baronov. Francozki narod se drugi leta 1789. do čistega znebí vseh ovir, ktere so nasprotovale materijalnemu razvoju in politični

veljavi teh treh stanov. K temu je mnogo pripomogel Abbé Sieyes s knjižico: „kaj je tretji stan?“ dokazuje, da on je vse, da si tudi ni poprej nič veljal. Ta načela zdrave pameti zmagajo po vsi Evropi, in zginejo neumni predsodki in škodljive predprave. Vsled tega pa se povzdignejo delajoči stanovi, Francozi in Angleži obogatijo in sploh vsa Evropa.

V Avstriji se je le počasi širilo to spoznanje in kasno se je razširilo. Saj vemo, kako je bilo v naši mladosti. Stariši tako imenovanih „boljših“ stanov imeli so v sramoto, da bi bili svoje sinove namenili za obrtnijo ali za trgovstvo, in bogata, zlasti plemenita gospodari ni zalagala svojega denarja v take zavode, še manj pa, da bi bila sama nastopila vodstvo kake industrijalne naprave ali kake tvornice, a nasledki so tudi takemu mišljenju bili primerni. Da si tudi poprej neubogi, vendar ne moremo se popraviti po velikih nesrečah in zgubah, preveč smo obožali.

Ali še zdaj so nekteri, ki nočejo razumeti pravih vodil národnega gospodarstva, in še zdaj hrepení dosti ljudi, na pr. le po tem, da bi imela naša Avstrija dovolj denarja. Novci so jim vse. Res, ni dvomiti, da bi se dalo naši državi z denarjem hipoma pomagati, toda ne za dolgo časa; kajti denar je in more biti le znamenje vrednosti, le sredstvo kupčiji in občenju, tedaj ni, da si tudi je neobhodno potrebna reč, prava národna blagovitost.

Evo v dokaz kak izgled! — Za časa kralja Filipa II. v drugi polovici 16. stoletja bila je španjska dežela prva država v Evropi. Imela je mnogo denarja, srebra in zlata, ktero je prihajalo iz zmagane Amerike, in ljudstvo je bilo delavno in blagovito. Al temni kroloki kralj se je vedno večidel pa nesrečno bojeval z angleško kraljico Elizabeto, s protestanti, s Turki in drugimi; a naposled spodí iz dežele svoje najbolj delavne in industrijalne Moriske, protestante in žide — trgovce — samo zarad vere. Zgodí se pa, da neha prihajati zadosti srebra in zlata iz slabo vladane Amerike; in španjsko ljudstvo, razdivjano in dela ne več vajeno, obožavalo je čedalje bolj, da še dan danes ni zacelilo skelečih ran. Tega propada španjske dežele je bil tedaj kriv temni ljudomrzec Filip II., in krivi so bili njegovi nasledniki na prestolu, ki so v enakem duhu kraljevali. — Tem vladarjem nasproti sta vladala in gospodarila francozki kralj Henrik IV. in njegov slavni minister Suli, ktera sta v kratkem času od leta 1589. do leta 1610., tedaj v 21 letih Francozko iz uboštvá in propada sijajno povzdignila s tem, da sta na vso moč podpirala zanemarjeno kmetijstvo, da sta skrbela tudi za obrtnijo in trgovstvo. Tega kralja živa želja je bila, da bi imel vsak Francoz vsaki praznik pečeno kuro na mizi, zatoraj je Francozom nepozabljiv ta kralj, kteremu je še dan danes naslov: Henrik dobri.

Denar sam tedaj, dasi tudi je koló, ki sicer suče svet — nervus rerum gerendarum — ni ob sebi pravo narodno bogastvo, temuč le domače delo je in izvrstno, obilno blago. Po tem takem se more Avstrija iz svojih materijalnih nadlog izkopati večidel s tem, da pridelava in izdelava izvrstnega blaga več kot ga sama potrebuje, da ga tedaj mnogo izvažati more. Treba je vrh tega, da varčno gospodari ne samo vlada, ampak tudi posamnim državljanom je treba varčnim biti. (Konec prihodnjič.)

Popotnikove opazke po Angležkem.

(Dalje.)

Praktičen del národnega gospodarstva, ki je razmeram našim najbolj potreben, da se bolje razvija, in

o katerem mi je ravno govor, je kmetijstvo. Kmetijstvo pa potrebuje uka, kakor vsaka druga stvar in koliko imamo pri nas kmetijskih šol? Eno menda smo imeli *) Slovenci v Ljubljani, more li ta vsem zadostovati? Na Angležkem, rekel bi, je vsaka večja farma šola kmetijska; kedaj pri nas pridemo do tega? In vendar bi bilo mogoče; kajti skoro vsaka fara ima svojo ljudsko šolo vsakdanjo in zelo so se jele tudi nedeljske množiti; bi li te šole poleg navadnih elementarnih nauk ne mogle tudi umnega kmetijstva najboljše in za najobčnejšo korist učiti? Bi li ljudski učitelj svojih učencev, ki so razun šolskih ur vedno pri kmetijskih opravilih, v teh tudi najlože ne podučeval in kazal jim starih napak? Misliti se tudi more, da je v vsaki fari barem ena dobra kmetija, naj bi bila ta v izgled in učeniku najboljši praktični pripomoček v podučevanju. Pri vsem tem se ve da bi se našlo mnogo zaprek in ugovorov, ker osnova naših šol je preveč starokopitna, zato bi še menda trebalo ministerkega povelja in dovoljenja kakošnega konsistorija ali šolskega ogleda itd., vendar največi zadržek vsemu temu je, da večina naših ljudskih učiteljev ravno toliko, ako še ne manj, o kmetijstvu vé, kakor nevedni kmetje sami. Pa kdo bi se temu čudil, saj se niso tega učili in se ne učijo. Naši kmetje pošiljajo sine svoje v mestne šole, da bi „gospodje“ postali in kmetje ne bili; vse, kar je kmečkega, se mora otresti; od kar je sinček stopil čez sveti prag kakošne glavne mestne šole, ali realke ali gimnazije ter si ime „študent“ pridobil, bila bi mu nečast, s kmetijskimi posli pečati se ali v šolskih praznikih se kakošnega kmečkega dela poprijeti. Da kratko rečem, naša šolska osnova, vladne vredbe ter cilj in konec starišev in sinov, ki se v šole pošiljajo, je, da se tam metamorfozirajo. Kandidat za ljudsko šolo, ki je skoz par realčnih razredov in svoj „preparanden-kurs“ prošel, je pozabil, da so njegovi stariši kmetje in da sopet pojde med kmete živeti in jih učiti; na to ne pomisli, da bi moral vedeti kaj o kmetijstvu. — Kdor pa je čez osem let na gimnazijskih klopih sedel in potem še svoje študije bodi-si na vseučilišču ali v katerem bogoslovju dovršil, kako bi mogel ta poleg svojih klasikov in dogmatike še na kmetijstvo misliti? — Tako je pri nas v Avstrii obče pravilo, ktero se ve da ima tudi izjemek in žalostno bi bilo brez teh; odgoja je enostranska, ki ljudi prav po mišljenju in djanju v različne kaste deli, ktere se bolj ena od družih ločijo kakor indijske.

Kmetijskih šol nam je neobhodno treba več, pa ako se te sopet le enostransko osnujejo, bila bi njihova korist le enostranska; ljudski učitelj bi moral vedeti o kmetijstvu podučevati ali vsakemu pripravniku ne bi bilo mogoče kmetijske šole obiskavati, ravno tako gimnazijalcem ne, in duhovni bi vendar mogli in morali biti ljudstvom najboljše učitelji tudi v materijalnih zadevah, kako laglje in boljše vsakdanji kruh si pridobivati.

Najbolje, najlože in za najbolj občo korist mislim, bi se po mojih mislih stvar doseči mogla, ako bi se v naše realke, gimnazije, posebno pa v preparandije za ljudske učitelje in seminišča duhovna kot glavni predmet narodno gospodarstvo in posebno kmetijstvo vpejlalo. To bi ne delalo deželi večih stroškov, narodu pa bi bilo na neprecenljivo korist.

V sedanjih razmerah, mislim, da je vsakemu le količkaj omikanemu človeku treba nekoliko o politični ekonomiji ali narodnem gospodarstvu vedeti. Se ve da svoboden nauk tega predmeta more biti le v prav

konstitucionalnih državah, tako, da koristi, v nesvobodnih državah ne bi bil na mestu svojem. Bolj filozofičen nauk politične ekonomije se mora višim razredom srednjih šol in vseučiliščem prepuščati, in da-si je tako važen, kakor so klasiki, je v Avstrii gotovo mnogo ljudi, ki so gimnazijske in vseučiliščine študije dovršili, pa še imena ne poznajo, ne da bi stvar poznali; jaz barem o imenu in stvari politične ekonomije nisem nič vedel, dokler nisem na Angležko prišel. Tukaj uči se ta nauk ne samo po šolah, temuč tudi javno pri večernicah (posebno zimskih), kjer je svoboden pristop vsakemu, kdor koli si bodi. To bi pač vredno bilo, da bi naše čitalnice posnemale.

(Dalje prihodnjič.)

Dopisi.

V Buda-Peštu 4. avg. V. B. — 31. dne u. m. zvečer po 9. uri se je turški sultan na ladiji iz Dunaja v Buda-Pešt pripeljal. Čez noč je ostal na ladiji, ker koran (turška vera) neki prepoveduje, da sultan ne sme izpod strehe, kakor hitro se zvezde na nebu prikažejo; prenočeval je toraj na barki, ktera je pri Tabanu (na budinskem bregu) pod kraljevim gradom v kraj zavozila. Ljudi je bilo na bregu Donave, da se je vse trlo, in ko se je po dolgem pričakovanju novi zaveznik „magjar-orszaga“ pripeljal, so mu Magjari in Magjaroni „eljen“ kričali, kolikor jim je iz grla moglo. — To je saj dost očitni dokaz, da se Magjari še živo spominjajo, da je turek poldrugo sto let v Budinu kraljeval, dokler ga niso — ne magjarski, ampak avstrijski, slovanski vojaki iz Ogerskega zapodili. — Ko se je sultan včeraj v Buda-Pešt pripeljal, so na „Bloksbergu“ 24krat z možnarji vstrelili, vojaška godba je pa začela pesem „turškega cesarja“ igrati. Turška himna ni sicer kaj posebno lepa, vendar je Magjarom bolj všeč kakor drugim ljudem, kteri ne čutijo toliko poklica v sebi, „kulturo proti jutru“ razširjevati, in kterim turek in kristijan še nista sorodna brata. — Danes sem videl sultana. Na glavi je imel rdečo kapo (fes), ne turbana; na desni mu je sedel mladi sultan, kakih 12 let star fantič; njemu nasproti je sedel Fuad paša in en avstrijsk general. Ker je bil voz odprt, je bilo mogoče prav na tanko ga videti. Sultan mora biti okoli 40 let star, je velikega, širokega, bledega obličja, precej krepke, srednje postave. V njegovem spremstvu je še več družih imenitnih Turkov. V kraljevem gradu so se mu prišli poklonit magjarski ministri — grof Andrassy na čelu, oba pešt-budinska mestna župana, in družih viših ministerskih in mestnih uradnikov in pa vojaški prvaki tukajšnje posadke. Ministri so se mu prav po turško poklanjali, to je, do tal, — morebiti za to, ker je turška vlada po letu 1848/9 tolikim ogerskim puntarjem na turški zemlji pribežališče dovolila. — Svet se sedaj res kaj čudno suče, kaj bomo še vse doživeli! Sultan utegne po svojem srcu biti mož vse drugačnega duhá, kakor je narod njegov; al kdo bi bil vendar kedaj mislil, da bode kulturna, kristijanska Evropa vladarja tistega naroda, ki je najhujši sovražnik kristijanske vere, tako slavno sprejemala. Vlade, ktere se omikane, kulturne, ljudomilne imenujejo, ne slišijo joka in stoka ubozih kristijanov pod turškim jarmom zdihajočih; strašne morije, ktere kruti turčini ravno sedaj na ubozih Bulgarjih in Kandiotih doprinašajo, ne ginejo src kristijanskih kulturne Evrope. Ubogim kristijanskim Slovanom, ki so podložniki turški, je to zahvala, da so cela stoletja zapadno Evropo turške sile, turške grozovitosti branili! Edina Rusija se za te usmiljenja vredne kristijane poganja ter si po svoji moči pri družih vladah prizadeva,

*) In še to je, žalibog, posmodila slana vražjega nasprotovanja omiki na narodni podlagi. Kedaj z nova vstane, to Bog vé.

več obrtniji in kupčiji. Tak nered je že marsikter narod bacnil v strašne zadrege in nesreče. Gorjé pa državi, ktera pride do kanta (bankerota), kajti to je tista grozna pošast, ktera vsacega vpiči, več njih pa požrè.

Nektere vlade so začele v sedanjih časih napravljati prav koristne razstave (izložbe), kar je prav. Al vsa skrb, ves trud bo le malo zdal, če ni mirú domá. Mir, le zlati mir rodi dovolj zatega sadú, vojna pa podira in zatira; po zgodovini je imela vojna le malokrat dobrih nasledkov.

Gospôda! Vsega tega ima biti vladi mar, in se ve da ima v svobodnih državah tudi ljudstvo svoj vstavni upljiv na te zadeve.

To so v obče pravila in vodila národnega gospodarstva.

Ako se pa ozremo na potrebe in želje naših obrtniških krajev in vsega cesarstva, prepričamo se, da vsi hrepenijo v obče po tem, kar sem razlagal, tedaj hočem le kaj malega še omeniti.

Slovenci po naših krajih so brez dvoma delavni in sploh dobre glavice, ali šol s 4 razredi nimamo ne v Bovcu, ne v Kaboridu, Tminu, Kanalu, še v Ajdovščini ne, ki je vendar izmed teh prvi obrtniški kraj. Od obrtnijskih ali kmetijskih šol pa še sluha ne duha ni. Cest je tudi premalo. Zatoraj želijo pametni občanarji teh krajev šol in cest. Tminci hočejo imeti cesto čez Grahovo naprej, in prebivalci tik Soče hrepenijo po dobri cesti iz Gorice na Koroško. Železnica bi le kar spremenila majhno to deželo, ktera ima toliko delavnih moči in dereče vode po vseh krajih. Fabrike bi mahoma tako rekoč iz tal rastle, in živo življenje bi potem nastalo po teh krajih. Ajdovščina potrebuje železnice in razun dobre učilnice saj s 4 razredi še, da se lokavški potok regulira. Bovčani pa bi preradi pridobili državne gozde tam ležeče, in gotovo je, da bi se s tem kmetijstvu dobro pomagalo, a posredoma tudi trgovanju, s katerim se Bovčani pečajo. Njih kredit bi se tako bolj okrepčal, kajti vsak ondotni pohiševavec je tudi posestnik kake zemlje. Da bi se jim po volji zgodilo!

Kakor po naših krajih, tako in še bolj se je po vsi Avstriji razširilo spoznanje vseh potreb, in se zmiraj bolj širi. Dokaz tega so nam razne bukve o narodnem gospodarstvu, in obilni dopisi po časopisih, kateri radi razpravljajo ta predmet. Najtehtnejši dokaz je pa letošnja razstava v Parizu, kajti naši sporočevalci sporočujejo, da je v avstrijskem oddelku od časa razstave v Londonu leta 1862. napredek očividni. Tudi naša vlada, poprej mlačna o teh zadevah, začela je skrbeti za te reči. Dokaz je, da je izdala postave o obrtniški svobodi, da podpira domače fabrike za sladkor iz bele pese, da napravlja vdrugič brod, ki bo imel popotovaje po svetu najti nove poti izvažanju itd. Al veliko, prav veliko je še storiti narodom avstrijskim in vladi naši, zlasti v denarnih zadevah.

Gospôda! V angleškem parlamentu sedijo ministri na krasno izdelanih vrečah (žakljih) napolnjenih z bombazem v namen, da se imajo vedno spominjati ministri in poslanci, kaj da je bil začetek, in kaj da je še zdaj pogoj angleškega bogastva in angleške velikosti. — Naj bi tudi naša vlada in naši poslanci vedno se spominjali, da so neusahljivi izvirki národnega bogastva: kmetijstvo, obrtnijstvo in trgovstvo, ki morajo imeti zmirom in vselej posebno ministerstvo z obširnim področjem.

Dr. Lavrič.

Popotnikove opazke po Angležkem.

(Dalje.)

Naj se zdaj zopet vrnem na kmetijstvo. Mlademu človeku je presneto trudljivo po 5 do 6 in še več ur na dan v šolskih klopeh in slabem zraku sedeti, in mnogo dijakov si res celó zdravje pokvari in podkoplje sedé v šoli, sedé domá sključeno pri mizici zdaj pisaje dolgočasne priprave k latinskim in grškim klasikom, zdaj to, zdaj uno, tako, da mine dan za dnevom brez telesnih vaj, ktere pa so mladini vendar toliko potrebne kakor duševne. V obče se je spoznala potreba za telesne vaje učencem, kakor v obče vsakemu človeku, in zato so se napravile gimnastične družbe, bodi si, da se te imenujejo sokolci ali turnerji, kterih se gimnazijalci in realci vdeležujejo, pa izostajajo zopet ti, kterim bi te vaje najbolj potrebne bile. Te gimnastične družbe, kakor so dobre, so vendar le enostranske in nikakor ne morejo potrebam zadostovati zarad mnogo vzrokov in napak. Bi li tem zelo potrebnim telesnim vajam ne bil najboljši pripomoček praktičen nauk kmetijstva? — Bi li ne bilo koristno in prijetno, vsakemu učencu vsaki teden vsaj dvakrat za nekoliko ur mesto zapustiti ter se na vrte, polje, na travnike, v vinograde ali gozde podati in tam par ur krepko in urno v zdravem zraku se gibati in delati? Bi li to mnogim ne bilo bolje kakor v kaki prašni in soparni dvorani za gimnastiko skakati in se zvijati?

Ta stvar, mislim, da je prevdarka vredna zavoljo mnogih vzrokov.

Pa kako? Ktera gimnazija, ktera realka bi mogla kaj takega početi, kako bi se to vrediti, ali celó — dovoliti — moglo? Mi Slovenci se imamo najbolj v Ljubljano kot naše središče ozirati, — v Ljubljani biva prvi in največi učitelj naroda našega, gospod dr. Bleiweis, — v Ljubljani so prvi zastopniki naroda našega in le kranjski deželni zbor bi mogel kaj takega priboriti; do njega se tedaj obračam, da stori prvo stopinjo, in do dijakov ljubljanske gimnazije in realke, da bi radostni to pot nastopili, njihov izgled bi gotovo brž vse druge gimnazije in realke nasledovali. V Ljubljani je gotovo mnogo takih posestnikov, kterim je nauk o umnem kmetijstvu na srcu, da se med narod bolje razširi, ti gospodje bodo tedaj tudi radi dovolili, da ukaželjni mladenči dohajajo na njihova posestva in se tako praktično učijo kmetijstva. — Bi li ne hotlo slavno vredništvo o tej zadevi svojih misli povedati?*) — Pri tej priliki pa še dragim vam dijakom za šolske praznike par besed. V šolskih počitnicah dijak gotovo nič boljšega in prijetnejšega storiti ne more, kakor potovati in si nekoliko svet ogledati bodi-si blizo ali daleko. Al potovati se ne more brez denarja in ta privilegija, ktero si večidel popotovajočih dijakov prilastuje, da jim „viaticum“ dolžujejo fajmoštri in kaplani, se mi dozdeva nečastna, ako ne rečem nesramna. Vrh tega pa so vsa takošna potovanja le za dobro jed in pijačo, ne pa za kakošen poduk. Svetoval bi takošnim popotnikom ogledovati si lepe kmetije ter tam pa tam par dni ostati ter si dobro zapamtiti to, kar in kako je pri tej kmetiji kaj boljšega kakor domá ali pri drugih kmetijah. Komur je mar, narodne stvari, pesmi, pravlice itd. zbirati in spoznavati ljudski značaj, bode svoj namen gotovo najlože dosegel, ako se po omenjenem načinu z ljudstvom druží. In kako lahko je to pri nas, kjer so kmetje tako prijazni in toliko dobre duše. Celó drugače je to v nekterih drugih krajih, na pr. na Angležkem, kjer imam najboljših lastnih skušenj.

Lansko leto prehodil sem nekoliko pokrajín Angleške, ki posebno slovijo zarad dobrih kmetijstev; pri

*) Radi, drugi pot.

tež priliki snidel sem se tudi z nekoliko študenti edinburskega vseučilišča, ti so si tudi vrtnarstvo in farmerstvo angleško ogledovali, zagotavlja me, da to je na Škotskem še mnogo bolje, in smem jim verjeti. Krasni vrti povsod po Angleškem so me vendar osupnili kakor velike farme z mnogovrstnimi mašinami in orodjem za poljedelstvo, kakoršnega še poprej nikoli videl nisem. Stvar me je zanimala toliko, da si nisem mogel kaj, da se ne bi bil nekterim vrtnarjem in farmerjem ponudil, da bi se mi dovolilo par dni na vrtu ali polji delati in si tako reči ogledati. Pa za to milost sem včasih dolgo moral romati in prositi, predno se mi je dovolilo se z delavci na vrtih ali na polji združiti, ker Anglež nikakor ni mnogo zaupljiv, posebno pa ptujcu ne. Na vrtih delati mi je v resnici bilo kaj prijetno, akoravno nisem že dolgo let nobenega orodja v rokah imel, ker delo ni toliko težavno in pri tako krasnih cvetlicah in različnih sadninah človek tudi lahko na vse pozabi in le stvar občuduje. Res, cvetlic še nikjer nisem našel tako lepih kakor v teh vrtih in ne vem, ali se kje krasnejše vidijo kakor na cvetličnih razstavah (flower show) na Angleškem. Anglež ne more biti brez cvetlic, in zato mora celó po mestih pri svoji hiši vselej kakošno tratico in vrtič imeti. Mnogo težavnije je človeku, ki ni trdega dela vajen na polji; večji del vse delo delajo le možki, na velikih farmah videti žensko na delu, bila bi kaj redka prikazen. Dela se skor vse z umnim orodjem in mašinami in en delavec dela najmanj za pet naših. Pa pri tem ne slišiš petja ali šaljivih pogovorov, kakor na našem polji pri naših delavcih; ljudje se kretajo in delajo za delo odločene ure neprestano kakor mašine njihove. Pa so tudi navadno bolj krepki in čvrsti kakor pri nas, zdravi so in prav dobro rejeni. Al angleški delavec tudi bolje živi kakor naša „gospôda“, bodi-si bogata ali uboga, on, kadar je pri delu, dela neutrudljivo in pri tem mu je prva skrb, si z zasluženim denarjem dober živež ter čedno in prijetno stanovanje priskrbeti. O tem imamo mi o Angležih zopet mnogo prav smešnih krivih misli, in te se še kakor mnogo drugega starokopitnega pošlah naših slišijo. Kdor se hoče z ljudstvom prav seznaniti, treba je, da med ljudstvo gré, in zato vrli dijaki, ki se hočete sè šegami našega naroda seznaniti, živite in družite se v počitnicah z njim pri delu in veselji; saj tako se vam pri naših kmetih ne bo godilo kakor meni pri nekterih angleških farmerjih, kjer sem celi dan se znojil in trudil, vrh tega pa še živež plačal.

(Dalje prihodnjič.)

Sporočilo

o 3. občnem zboru slovenske Matice

v Ljubljani 7. avgusta 1867.

Kakor je bilo v 7. seji Matičinega odbora (4. julija 1867) sklenjeno, obhajal se je v sredo 7. avgusta t. l. tretji občni zbor dopoldne s cerkveno slovesnostjo, s sv. mašo, katero so ob 8. uri zjutraj služili prečastiti stolni prošt, odbornik slovenske Matice in 2. prvosednikov namestnik, gosp. A. Kos, pri kateri so Riharjeve pevke pele spodbudne pesmi.

Kmalu po 9. uri se jamejo v mestni dvorani shajati Matičini družniki, in ob pol 10. uri prične prvosednik g. dr. L. Toman s slovesnim ogovorom zbor, v katerem so bili, razun edinega vnanjega odbornika g. dr. J. Ulaga, naslednji ljubljanski odborniki: gg. dr. L. Vončina, A. Kos, dr. J. Zupanec, A. Lésar, J. Marn, J. Vavrú, dr. J. Bleiweis, dr. E. H. Costa, A. Praprotnik, L. Svetec, J. Vilhar, in blizo 40 domoljubnih družnikov, vpričo poznej dospevskega deželnega poročnika g. J. Rotha.

Prvosednik spregovori nekako tako-le: „Slavni zbor! Danes obhaja Matica svoj tretji občni shod. Shod Matičin je vesel god za ves narod slovenski, ker Matica ima namen, buditi in likati dušne moči, ktere povzdignejo narod v vrsto izobraženih in med temi na višo stopinjo, ktera kaže, da narod spoštuje sam sebe, in da je vreden, da ga spoštujejo tudi drugi. Radostno nam je spoznavati, da so sedaj že vsa slovanska plemena se podala na pot svojega omikovanja. Tù in tam se odpre hram učenosti ali pa umetnosti, tù in tam se ustanovi Matica, iz ktere izvira narodu dušna omika, da se pospešuje narodska svest in občni blagor. — Radostni se smemo ozirati na znamenito slovesnost, katero je v kratkem obhajala jugoslovanska akademija v Zagrebu, in Slovenci tega prezirati ne moremo. Da bi veselo napredovalo, želimo vsi, in iz srca zakličem: „Živila in napredovala jugoslovanska akademija!“ Živila! zakliče radostno ves zbor. — Kakor druga plemena slovanska kažemo po Matici z današnjim zborom tudi Slovenci, čeravno nas je malo, da se gibljemo, da vzbujamo svoje moči, da svetu razodenemo svoje zmožnosti, da tako dobimo z drugimi narodi enake pravice v skupni državi. Mnogo se je sicer storilo, ali mnogo je še dela. Tri knjige je izdala letos Matica. Učimo se iz njih, in v tolažbo naj nam bo v britkih časih to, kar imajo v sebi. Prva je: Štirje letni časi. Trda zima je gospodovala dolgo na slovenskem slovstvenem polji, prikazala se je spomlad. Marsiktero cvetko nam je slana posmodila. Pride poletje. Tudi ondaj bode bila toča in razgrajal bode vihar; toda ako se držimo stanovitno, prišla nam bo tudi jesen, o kateri bode narod slovenski vžival plod prejšnjih trudov in del. Druga je: Rudninoslovje ali mineralogija. Kaže nam, koliko zakladov in moči je skritih v zemlje naročji, skritih vnanjemu solncu, toda odkritih očem Božjim, in upajmo, da prej ali pozneje se tudi na nas Slovence in Slovane sploh ozré milostno oko Božje. Saj nočemo nikomur kratiti njegovih pravic, pridobiti si želimo le svojih, in „mirno naprej“, je naše gêslo. V ta namen smo se sošli danes, in hvala bodi vsem gospodom, kateri ste se potrudili tudi od daleč, in želel bi le, da bi drugokrat jih bilo še več, da se v nemamo vzajemno in krepčamo v slogi, in iz tega nagiba vskliknem: Bog ohrani Matico Živila!

Na to poroča tajnik g. prof. Lésar o odborovem delovanju od 27. septembra 1866. do 1. julija 1867., in sporočilo njegovo se glasi:

„Slavni zbor! Danes obhaja slovstvena mati slovenskega národa — hočem reči — „Matica slovenska“ svoj tretji god, to je, tretji občni zbor, v katerem ima njen odbor odgovor dati in poročevati o svojem delovanju v preteklem družbinem letu, to je, od 1. julija 1866. l. do 1. julija 1867. l.

Obširni popis vsestranskega odborovega delovanja bode, slavna gospôda, brali v poročalnem delu „narodnega koledarja“, ki se Vam bode z dvema drugima knjigama jel razpošiljati začetek prihodnjega tedna. Zato bode odborovo sporočilo le kratko in sukalo se le o glavnih točkah.

Imel je odbor v preteklem letu tri seje, to je, 5., 6. in 7. sejo:

peta je bila 15. novembra 1866. leta,

šesta je bila 7. marca 1867. leta,

sedma je bila 4. julija 1867. leta.

Izdale so se tri knjige, ktere po odborovem sklepu, v sedmi seji storjenem, dobé vsi Matičini udje in to ne le dosedanji, ampak tudi oni, ki pristopijo do novega leta in plačajo letnino za 1867. leto.

Omenjene tri knjige so: